

YTTRANDE

Dnr S2019/00462/SF

Socialdepartementet
Socialförsäkringsenheten
103 33 Stockholm

2019-04-15

Förbättrat grundskydd för pensionärer

Pensionärernas riksförbund (PRO), Riksförbundet PensionärsGemenskap (RPG), Svenska KommunalPensionärernas Förbund (SKPF) samt SPF Seniorerna har bjudits in att yttra sig över rubricerad promemoria och lämnar följande gemensamma yttrande.

Sammanfattning

För att åstadkomma ökad ekonomisk trygghet bland pensionärer räcker det inte att enbart förändra i grundskyddet, förslagen måste omfatta förändringar i fler delar av pensionssystemet. Pensionssystemet bör därför ses över i sin helhet.

Förslagen kan ge ett välbehövligt tillskott till ekonomiskt utsatta pensionärer, men troligen rör det sig om ett litet antal människor som skulle uppleva en betydande förbättring av sin ekonomi. Majoriteten av pensionärerna berörs marginellt av förslagen eller inte alls, därtill genererar förslagen förlorare. Problemen med ekonomisk utsatthet bland pensionärer minskar i liten grad. Förslagen saknar effekt på längre sikt, och är sammanfattningsvis otillräckliga.

När respektavståndet, skillnaden mellan att ha arbetat och att inte ha gjort det, minskar till följd av förslagen så sjunker värdet av arbete som grund för pensionen. Pensionssystemet kan därmed riskera att uppfattas som än mindre rättvist och legitimt. Det betyder också att många idag, än färre med promemorians förslag om ändringar i bostadstillägget, har incitament för att senarelägga sitt pensionsuttag vilket går stick i stäv med regeringens förslag om höjd pensionsålder.

Vi anser också att pensionärer ska kunna efterfråga och ha råd att bo i nybyggda bostäder. I flertalet av landets kommuner råder bostadsbrist och om det finns en verklig önskan att starta flyttkedjor, bör bostadstillägget vara på en sådan nivå att äldre har råd att bo i de bostäder som erbjuds. Att bo bra och tillgängligt på äldre dagar kan höja livskvaliteten samtidigt som vård- och omsorgsbehovet kan hållas nere. Det kan vara ålderism att hänvisa äldre till ett visst bestånd av äldre bostäder. Bostadstillägget bör också kopplas till ett index som följer hyreskostnaderna över tid.

Sammanfattningsvis tillstyrker vi en höjd grundnivå för garantipensionen och ett höjt bostadskostnadstak i bostadstillägget, men taket bör indexeras, samtidigt som vi avstyrker förslag inom bostadstillägget som kan leda till försämringar för en del pensionärer. Hela det allmänna pensionssystemet bör snarast utredas från grunden med sikte på högre och tryggare pensioner.

Kapitel 3 Förslag till förbättrat grundskydd

Att satsningar görs för de pensionärer som har störst ekonomiskt behov är av stor vikt. Pensionärsorganisationerna står dock bakom promemorians ställningstagande om att bara genomföra förändringar som ligger inom ramen för grundskyddets nuvarande konstruktion mot bakgrund av bland annat EU-domen om garantipensionen.

Vi anser däremot att det nu ges ett bra tillfälle till att se över hela pensionssystemet från grunden samt att ett principbeslut bör tas om vad syftet är med den allmänna pensionen. Om den allmänna pensionen ska vara ett grundskyddssystem som levererar samma pension till alla eller ett inkomstrelaterat system där det spelar roll om man har arbetat eller inte.

Ett principbeslut i frågan är av vikt då vi anser att det skapar ett stort förtroendeproblem hos medborgarna för dagens pensionssystem i och med att det kommuniceras ut att pensionssystemet är ett inkomstrelaterat system samtidigt som systemet allt mer liknar ett grundskyddssystem. Idag spelar det tyvärr liten roll för pensionen för en stor andel medborgare om de arbetar eller inte, det gäller framför allt låg- och medelinkomsttagare. Det betyder att många idag, än färre med promemorians förslag om ändringar i bostadstillägget, har incitament för att senarelägga sitt pensionsuttag. Bara det i sig anser vi är ett starkt incitament till att reformera pensionssystemet med tanke på att Pensionsgruppen nu har lagt fram ett förslag om höjd pensionsålder.

Det som i huvudsak skapar ekonomisk otrygghet på äldre dagar är problemen i inkomstpensionen. Förslag för att komma till rätta med denna otrygghet måste därför omfatta också andra delar av pensionssystemet, inte enbart de olika delarna i grundskyddet.

Att det sedan är en pensionsgrupp som vid sidan av de demokratiska institutionerna och vid sidan av offentligheten som fattar beslut om pensionssystemet, gör det svårt att veta vilket uppdrag och vilka ekonomiska ramar som fanns för grundskyddsförändringarna som föreslogs i den förra och i den här utredningen. Detta begränsar inte bara insynen men också möjligheterna att förutsättningslöst komma med förslag som leder till ett välfungerande grundskydd på både kort och lång sikt som dessutom skulle kunna värna andra bärande delar av pensionssystemet, som livsinkomstprincipen, och lämna vidare förslag kring desamma. Förslagen får då karaktär av ett grundskydd som ryms inom en viss summa framför ett mer generellt grundskydd som skulle vara hållbart över tid och ge en uttalad ekonomisk standard.

3.1.2 Motiven till reformpaketet

Vi anser att det är ett bra beslut att invänta utredningen av garantipensionen med anledning av EU-domen och därmed inte göra några större förändringar inom garantipensionen.

Pensionärsorganisationerna förstår utredningens vägval när det gäller val av verktyg, att satsa på ett förbättrat bostadstillägg, för att förbättra för pensionärer med de lägsta inkomsterna. För att förslaget ska få effekt krävs att de som är berättigade har kunskap om att bostadstillägget finns och att berörda har förmåga att kunna söka det. I utredningens förslag ligger därför, som vi ser det, ett ökat ansvar på Pensionsmyndigheten att höja kunskapen om bostadstillägget bland pensionärerna för att säkerhetsställa att de som har rätt till bostadstillägget också får det för att förslaget ska få effekt. Håri ligger inte bara att öka informationsinsatserna utan också att Pensionsmyndigheten ser till att berörda får den hjälp de behöver för att ansöka om bostadstillägget då alla pensionärer idag inte är digitala.

3.2.1 Höjd grundnivå för garantipension

Pensionärsorganisationerna tillstyrker förslaget om att höja garantipensionen. Vi anser dock att det här ger Pensionsgruppen ett tillfälle att se över hela pensionssystemet.

Vi tillstyrker förslaget om att höja garantipensionen, men vi vill samtidigt framhålla att de principiella invändningar kring hur förändringar i systemet görs bit för bit utan att skapa överblickbarhet som vi för fram i vårt remissyttrande inte förminskas av tillstyrkandet. Vi ser också hur behovet av en större, generell ökning av ersättningarna i hela pensionssystemet kvarstår, oaktat höjningen av garantipensionen. I allmänhet är förslagen kortsiktiga vilket också bör föranleda en översyn av hela pensionssystemet.

Den höjning på 200 kronor som föreslås, blir cirka 150 kronor efter skatt - en väldigt knapp summa för att kompensera för såväl inkomstutvecklingen som kostnadsutvecklingen de senaste 15 åren. Som jämförelse kan nämnas att om garantipensionen hade varit kopplat till standardförändring och således inkomstbasbeloppet hade den varit på strax över 11 000 kronor per månad istället för strax över 8 000 kronor för ensamstående år 2019. För att motverka den utvecklingen föreslår vi att garantipensionen ska knytas till inkomstbasbeloppet istället för till prisbasbeloppet.

Många av de pensionärer som är ekonomiskt utsatta berörs knappt av förslagen. Dessutom kommer det s k respektavståndet att minska ytterligare genom att enbart grundskyddet föreslås förändras. Detta devalverar värdet av arbete som grund för pensionen. Pensionssystemet i sin helhet uppfattas då som än mindre rättvist och legitimt. Det är därför naturligt att mer omfattande reformer av pensionssystemet genomförs i nästa steg. Ska dessutom livsinkomstprincipen värnas så blir det oförenligt när det inte lämnas förslag på vidare utredning av systemet i sin helhet och i synnerhet problemen med urholkningen av inkomstpensionen.

3.2.2 Ett tilläggsbelopp för dem med svagast ekonomi införs inte

Pensionärsorganisationerna ställer sig bakom utredningens beslut om att inte gå vidare med grundskyddsutredningens tidigare förslag om ett tilläggsbelopp i garantipensionen mot bakgrund av EU-domen och avvaktan på resultatet från *Utredningen om översyn av garantipensionens konstruktion ur ett internationellt perspektiv (S 2018:14)*. Vi vill samtidigt framhålla behovet av en större, generell ökning av ersättningarna i hela pensionssystemet kvarstår, oaktat höjningen av garantipensionen

Arbetsgruppens förslag präglas givetvis av den EU-dom som refereras till och som måste tolkas innan ytterligare regelförändringar i garantipensionen kan göras. Därför inser vi att det idag saknas praktiska möjligheter att föreslå ett tilläggsbelopp för dem med svag ekonomi, men ser även här att behoven hos de med sämst ekonomi kan komma att behöva tillgodoses på andra sätt om tidsutdräkten blir alltför lång. De med svag ekonomi ska inte behöva vara beroende av när och hur EU-domen tolkas utan då får andra åtgärder vidtas. Det föreligger dessutom ett brett behov av större generella ökningar av ersättningarna i hela pensionssystemet, oavsett vad som sker med garantipensionen framöver.

3.3 Reformen som avser bostadstillägg till pensionärer

Vi anser att förändringar på bostadsmarknaden inte ska leda till förändringar av syftet med bostadstillägget, tvärtom så bör bostadstilläggets ersättningsgrad och tak anpassas till bostadsmarknaden och därefter indexeras. Pensionärer ska kunna efterfråga alla typer av bostäder, liksom andra åldersgrupper i samhället.

Förutsättningen för att förslaget ska vara så träffsäkert som arbetsgruppen vill hävda är då att det kombineras med kraftfulla insatser för att få ner mörkertalen och därmed minska antalet som är berättigade till bostadstillägg men i dag inte får del av det.

3.3.1 Höjt bostadskostnadstak

Pensionärsorganisationerna anser att det är nödvändigt att höja taket för bostadstillägget men att det också behöver indexeras för att ge automatisk följsamhet.

Bostadskostnaderna har ökat snabbare än både pensioner och bostadstillägg. Det är därför helt nödvändigt att bostadskostnadstaket höjs, men för att säkerställa bostadstilläggets uttalade syfte som är att ge pensionärer ekonomiska möjligheter att ha en god bostad även i nyproduktion, behöver bostadstillägget indexeras så att det följer bostadskostnaderna. Arbetsgruppen beskriver det; "för att uppnå syftet krävs en viss följsamhet med boendekostnaderna i samhället" och för att undvika att behöva utreda varje år när bostadskostnaderna höjs, föreslår pensionärsorganisationerna ett index som ger automatisk följsamhet. Taket bör dock sättas till nivån för nyproduktionen. Bostadstilläggets syfte från år 2003 har, till vår kännedom, inte förändrats genom politiskt beslut och det bör därför inte förändras utan att ett sådant beslut tagits och genomgått en demokratisk process.

Pensionärsorganisationerna anser att pensionärer ska ha lika rätt att efterfråga nyproducerade bostäder som alla andra grupper. Det kan inte vara arbetsgruppen för grundskyddsutredningen som styr pensionärers möjligheter att efterfråga olika typer av bostäder. Det kan till och med härledas till ålderism att hänvisa pensionärer till bostäder byggda mellan 1981 – 2000. Förutom att det råder brist på bostäder i nästan alla av landets kommuner, som i sig försvårar för äldre att flytta till just de bostäder som arbetsgruppen föreslår, är nyproducerade bostäder mer anpassade för välfärdsteknik och äldres behov av exempelvis bredare dörrar och större badrum.

Risken för att äldre tvingas bo i otillgängliga bostäder ökar när bostadstillägget inte följer med i kostnaderna på bostadsmarknaden. Det är också en orimlig analys att pensionärer ska behöva ta ansvar för problemen med höga kostnader inom bostadsbyggandet i Sverige. Ett för lågt bostadstilläggsstak får till följd att äldre inte kan bo i tillgängliga bostäder, vilket kan leda till sämre livskvalitet och större behov av vård och omsorg. Det riskerar att öka de offentliga utgifterna för vård och omsorg. Givetvis gäller också det omvända, ett bostadstillägg som möjliggör för äldre att bo bra motverkar onödiga kostnadsökningar för det offentliga.

3.3.2 Förändrad ersättningsgrad som avser bostadskostnaden

Pensionärsorganisationerna avstyrker förslaget att med flera ersättningsgrader och föreslår att ersättningsgraden höjs till 100 procent oavsett bostadskostnad för att göra det möjligt för flera att efterfråga anpassade och ändamålsenliga bostäder.

Pensionärsorganisationerna avisar förslaget med olika ersättningsgrader efter som det leder till att en del grupper bland de sämst ställda pensionärerna kan få sänkta inkomster jämfört med i dag. Vidare innebär förslaget att stora grupper utestängs från de mest lämpliga bostäderna som är anpassade till de äldres behov, genom välfärdsteknik och hög tillgänglighet. Olika ersättningsgrader gör också att systemet blir krångligare och skapar marginaleffekter. Vi vill också poängtera särskilt att höjt bostadstillägg påverkar respektavståndet negativt, vilket ytterligare förstärker behovet av en total översyn av pensionssystemet.

3.3.3 Konsumtionsstödet i bostadstillägget avskaffas inte

Pensionärsorganisationerna välkomnar arbetsgruppens förslag att inte avskaffa konsumtionsstödet i bostadstillägget.

3.3.4 Likvärdig hantering av inkomslag i inkomstprövningen

Pensionärsorganisationerna noterar arbetsgruppens tankar kring att vikta arbete högre, men avvisar trots det förslaget då det kan generera försämringar av inkomster för en del pensionärer.

Vi ifrågasätter dock förändringen av hantering av inkomstslag avseende tjänstepension och arbetsinkomster, dels för att dessa kommer från tidigare eller nuvarande arbete dels för att det genererar förlorare. Principen om att det som pensionär ska löna sig att ha arbetat blir då allt svagare. Det är inte rimligt att uppemot 20 000 pensionärer ska förlora på förslagen, som följd av att inkomster från just arbete får en negativ effekt i beräkningen av bostadstillägget. Det är också oklart hur mycket dessa individer förlorar på förslagen. Förslagen innebär således att det görs en viss omfördelning bland de ekonomiskt sämst ställda pensionärerna, vi anser det vara orimligt att ställa grupper med svag ekonomi mot varandra.

3.3.5 Avräkning av bostadstillägg sker med 62 procent för alla inkomstnivåer

Pensionärsorganisationerna avstyrker förslaget om en enhetlig och högre procentsats vid avräkning av bostadstillägg.

Arbetsgruppens förslag kan leda till att bostadstillägget sänks för en del grupper och även om det gäller dem med något högre inkomster avvisar pensionärsorganisationerna detta förslag då ingen ska få det sämre ställt som en följd av reformen.

3.3.6 Höjt fribelopp i bostadstillägget

Pensionärsorganisationerna tillstyrker att fribeloppet i bostadstillägget höjs och föreslår dessutom att fribeloppet höjs automatiskt vid höjningar av garantipensionen.

3.3.7 Höjd nivå på skälig bostadskostnad i särskilt bostadstillägg

Pensionärsorganisationerna tillstyrker förslaget att höja nivån på skälig bostadskostnad, som därefter bör indexeras.

Reformer inom bostadstillägget där det saknas förslag

Vi anser att förmögenhetsgränsen bör höjas kraftigt eller avskaffas helt. Det är godtyckligt vilken förmögenhet som räknas in eftersom den avskaffade förmögenhetsskatten har inneburit att det inte finns några offentliga register över detta. Förmögenhetsgränsen har dessutom inte förändrats sedan år 2003. För en pensionär med omkring 14 500 kronor innan skatt i total pension, en genomsnittlig nivå för kvinnor, medför en sommarstuga med ett taxeringsvärde på omkring 500 000 kronor (cirka halva det genomsnittliga taxeringsvärdet för fritidshus i riket) att bostadstillägget i regel försvinner helt. Denna person får då en disponibel inkomst under gränsen för relativt låg ekonomisk standard, alltså klart lägre än en pensionär med fullt grundskydd.

Kapitalinkomster ingår också redan bland de inkomster som minskar bostadstillägget vilket exempelvis innebär att innehav av en sommarstuga inte bara reducerar bostadstillägget när den ägs utan även när den säljs. Vi anser också att det bör övervägas om det ska vara möjligt att göra avdrag för de kostnader som det medför att äga en sommarstuga enligt samma mall som bostadskostnaden beräknas för dem som bor i egen villa.

En annan aspekt kring bostadstillägget som vi anser fungerar mindre bra är hur olika bostadskostnader beräknas. Vi tänker då dels på att pensionärens verkliga bostadsutgifter i hus täcks till fullo, dels att vad som ingår i hyror och avgifter och täcks av bostadstillägget inte är lika för alla. För pensionärer som bor i egna hus med rätt till bostadstillägg är framförallt uppvärmning och elkostnader på vinterhalvåret betydande. Det förefaller inte som att det inom bostadstilläggets föreskrifter tas hänsyn till kraftiga höjningar av uppvärmnings- och elkostnader från ett år till ett annat utan att dessa snarare antas följa den ordinära prisutvecklingen. För de pensionärer som bor i lägenhet och har rätt till bostadstillägg kan det i vissa fall ingå allt från kabel-tv till internet i hyran eller avgiften som därmed täcks av bostadstillägget, medan det för en pensionär i ett annat flerbostadshus enbart är själva hyran eller avgiften för bostaden som bostadstillägg utgår för då denne betalar för internet eller kabel-tv på egen hand. Vi menar därför att de föreskrifter som gäller för bostadskostnaderna i bostadstillägget bör dels täcka verkliga utgifter för exempelvis uppvärmning och el, dels vara enhetligt avseende vad som ingår i bostadskostnaderna.

3.4 Ökade incitament för arbete för personer med garantipension

Pensionärsorganisationerna avstyrker arbetsgruppens avvisning av det förslag som grundskyddsutredningen lade fram. Förslaget bör istället utredas skyndsamt detta då grundskyddspensionärer har mycket att vinna på möjligheten att kunna höja sin livsvariga pension.

Grundskyddsutredningen föreslog att ett senare uttag av garantipensionen än 65 år skulle justera nivån på garantipensionen genom att även denna räknas om med delningstalet och arvsvinster. Kraftig kritik har riktats mot grundskyddets höga marginaleffekter. Det har varit svårt för pensionärer med så låga inkomster att de har rätt till garantipension att höja den totala pensionen genom uppskjuten pensionsålder, och så är det därmed fortsatt. Detta förslag bör därför ingå i denna totala översyn av pensionssystemet vi förespråkar. Om inte den översyn av hela pensionssystemet som vi önskar kommer att genomföras i närtid är detta förslag en av de delar i systemet där snara åtgärder måste prioriteras.

3.5 Reformen som avser äldreförsörjningsstödet

3.5.1 Fribelopp för arbetsinkomster för personer med äldreförsörjningsstöd

Pensionärsorganisationerna tillstyrker förslaget om ett fribelopp för arbetsinkomster.

3.5.2 Höjd nivå för skälig bostadskostnad vid beräkning av äldreförsörjningsstödet

Pensionärsorganisationerna tillstyrker förslaget men föreslår att taket härnäst indexeras.

Kapitel 4 Konsekvenser

Förslagen som sådana, och därmed beräkningarna av dess effekter, avser år 2020 och är därmed mycket kortsiktiga. Det saknas beräkningar på längre sikt i relation till förväntad löne- och kostnadsutveckling. Därtill är det emellanåt oklart hur många pensionärer på individnivå som väntas få en förändrad disponibel inkomst som följd av förslagen. Sammantaget är det svårt att få en uppfattning om förslagets effekter, både för individerna och på kort och lång sikt.

4.1 Ekonomiska konsekvenser för individen

Det framstår som att förslagen får störst effekt på de ekonomiskt svagare pensionärerna. Höjningen av garantipensionen med 200 kronor får bred effekt och kan även tillkomma hushåll med sammantaget goda inkomster. Förändringarna i bostadstillägget verkar vara mer träffsäkra då merparten berättigade är ensamstående. Fördelningsmässigt väntas effekterna riktas mot äldre pensionärer, kvinnor och boende utanför storstäder. Det saknas beräkningar på längre sikt och i relation till hur inkomsterna i samhället samt bostadskostnaderna kan förväntas utvecklas över tid. Uppdraget att föreslå ett mer effektivt grundskydd avsåg på både kort och lång sikt, varav det senare fattas. Detta får anses vara en brist med förslagen. Det finns exempelvis inga förslag till förändrad indexering av

garantipensionen eller någon indexering alls av bostadstillägget. De ekonomiska klyftorna mellan pensionärer och löntagare kommer därför sannolikt att fortsätta öka, vilket bland annat Långtidsutredningen 2015 har visat. Värdet av bostadstillägget riskerar att urholkas på sikt när det inte är kopplat till kostnadsutvecklingen på bostadsmarknaden.

I beräkningarna kring förslagets effekter på relativt låg ekonomisk standard bland äldre saknas en summering av effekterna för åldersgruppen som helhet. Vi bedömer dock att förslagen väntas minska andelen äldre med inkomster under 60 procent av medianinkomsten med ungefär två procentenheter. Således påverkas merparten av de äldre som lever med en relativt låg ekonomisk standard i liten grad, förslagen i sin helhet kommer därmed att ha en marginell effekt på äldre människors ekonomiska standard generellt sett. Någonstans omkring var sjätte eller var sjunde pensionär i Sverige väntas även med de föreslagna reformerna hamna under gränsen för relativ fattigdom. Bland ensamstående äldre handlar det om ungefär var fjärde pensionär som hamnar under gränsen. Därtill återfinns en stor grupp äldre precis ovanför samma gräns. Detta understryker att enbart förändringar i grundskyddet dessvärre har begränsade effekter på äldres ekonomiska trygghet då det i synnerhet är bristerna i den inkomstgrundande pensionen som är orsaken till den ekonomiska utsattheten bland pensionärer.

Det skulle behövas konkreta beräkningar på hur många äldre på individnivå som väntas beröras positivt, negativt eller inte alls och vilka mer exakta förändringar i disponibel inkomst det handlar om, då inkomstintervaller och hushållsberäkningar ger en mer oklar bild. Exempelvis är det otydligt hur många äldre individer som inte nås av förslagen eller som bara väntas få en marginell förändring av sin individuella inkomst. Det förefaller samtidigt som att stora öknings av den disponibla inkomsten som följd av förslagen kommer att beröra ett litet antal individer.

Vi anser det vara positivt att det finns med en beskrivning av effekterna för pensionärshushåll som har äldreomsorg. Det är dock olyckligt att nuvarande regelverk innebär att närmare var tionde av dessa hushåll kan förvänta att delar eller hela ökningen av disponibel inkomst genom förslagen kommer att reduceras genom en per automatik höjd äldreomsorgsavgift. Det är därför vår bestämda mening att detta regelverks ekonomiska effekter för individen bör ses över.

4.2 Typfall med effekter för olika individer

Beskrivningen och beräkningarna av hur olika typfalls inkomster väntas påverkas av förslagen är förtjänstfull. Däremot är det mycket oklart hur representativa dessa typfall är, med andra ord hur många individer som beräknas motsvaras av de beskrivna typfallen. Exempelvis saknar både typfall 2 och 3 tjänstepension, vilket rimligen är ganska ovanligt, och dessutom medför det att effekten av förändrade beräkningsregler för tjänstepensioner i bostadstillägget inte framgår av typfallsberäkningarna. Både fler och mer representativa typfall borde ha funnits med för att visa på effekterna av förslagen.

4.3 Ekonomiska konsekvenser för den offentliga sektorn

Kostnaden för den offentliga sektorn för samtliga reformer väntas blir drygt 2,1 miljarder, samtidigt som nettokostnaden hamnar på omkring 1,7 miljarder kronor på grund av ökade skatte- och avgiftsintäkter hos kommuner och landsting. Vi kan konstatera att kostnaden för staten för dessa förslag ligger på samma nivå som i grundskyddsutredningen. De förmodade ekonomiska begränsningarna vad gäller att utforma ett förändrat grundskydd, har inte redovisats tydligt, vilket kraftigt hämmar möjligheterna att komma med förslag som reformerar grundskyddet på ett kraftfullt, tillfredsställande och långsiktigt sätt. Därtill har statens utgifter för grundskyddet minskat betydligt och väntas fortsätta att minska. Utgifterna för garantipension har sedan år 2003 har minskat med omkring 10 miljarder kronor i löpande priser och för änkepension med 4 miljarder. Under samma period har utgifterna för bostadstillägget ökat med 1 miljard kronor. I vårpropositionen för 2018 angavs att utgifterna inom just utgiftsområde 11 "Ekonomisk trygghet vid ålderdom" successivt minskar och år 2021 kommer de att hamna 2,5 miljarder lägre än år 2018. Med tanke på hur många pensionärer och blivande pensionärer som upplever sin ekonomiska situation vid ålderdom som allt annat än trygg är detta resurser som kan och bör satsas på bättre ekonomiska villkor för pensionärer med svag ekonomi.

Övriga synpunkter och förslag

Vi ser det som ett steg i rätt riktning att ett förstärkt grundskydd i arbetsgruppens förslag inte får riktigt lika stora negativa effekter på det s.k. respektavståndet som i grundskyddsutredningens förslag. Ändock medför förslagen att respektavståndet minskar. Utredningens uppdrag bestod i att värna livsinkomstprincipen, men ett minskat respektavstånd medför det motsatta. Pensionssystemets bärande princip om att arbete ska vara grunden för pensionen sätts ur spel, och därmed också systemets legitimitet och rättvisa. I sammanhanget borde inkomstpensionens urholkning och låga nivå utredas vidare, då det är den som gör att många äldre har inkomster i paritet med grundskyddet, men samtidigt inte omfattas alls eller i liten grad av förslagen här. Nästa steg måste därför vara att se över hela systemet och att förstärka inkomstpensionen genom högre avsättningar.

Vi anser det som en mycket olycklig konsekvens att förslagen till förbättrat grundskydd innebär försämringar för en del som omfattas av detta grundskydd. Det visar på svårigheten att ändra i delar av pensionssystemet utan oönskade sidoeffekter. Detta stärker oss i vår uppfattning att det behövs en översyn av hela pensionssystemet.

Det är ohållbart att från statens sida inte ta ett helhetsgrepp på pensionssystemet. Förslagen kring grundskyddet är inte bara kortsiktiga, de utgår dessutom från 65-årsgränsen - vilken samma ansvariga Pensionsgrupp avser höja inom kort. Det saknas samordning och helhetssyn och det är mycket svårt att överblicka de olika förslag kring pensionärens ekonomi som finns ute på remiss i nuläget och vilka konsekvenser dessa kan få.

Sedan det nya pensionssystemet infördes har flera åtgärder vidtagits antingen inom ramen för systemet såsom bromsen eller genom nya politiska beslut som förändrat förutsättningarna i systemet. Den samlade bilden av dessa förändringar är att skillnaden

mellan att ha arbetat och inte ha arbetat i pensionssystemet har minskat. Detta har framförallt fått effekt för dem med låga arbetsinkomster som när de gått i pension märkt att det för deras pensionsinkomster har lönat sig mycket lite att ha arbetat. Det hade varit intressant att ta del av Pensionsgruppens resonemang kring hur individens incitament att acceptera den föreslagna riktåldern påverkas av ett höjt grundskydd.

Orättvisorna i inkomst som finns i arbetslivet finns kvar och förstärks till och med för många. Deras enda möjlighet att kunna påverka storleken på sin pension har varit att ha ett eget pensionssparande. När skatteavdraget för pensionssparande togs bort minskade eller till och med försvann möjligheten att med egna val kunna påverka sin framtida pension. Vi menar därför att skattesystemet åter bör gynna ett eget individuellt pensionssparande på något sätt, särskilt för låg- och medelinkomsttagare.

Kvar står även den stora och obesvarade frågan hur staten ser på inkomstpensionen. Ska den vara ett grundskydd som måste kompletteras med tjänstepension för att respektavståndet ska upprätthållas eller ska inkomstpensionen i sig återspegla det arbetsliv respektive individ haft – så som tanken var vid pensionsreformen?

Slutligen vill vi återigen understryka att grundskyddet inte kan analyseras isolerat från det övriga pensionssystemet och att de flesta problem som finns är en direkt funktion av bristerna i inkomst- och premiepensionssystemet. Förfarandet med att lappa och laga i pensionssystemet är inte hållbart. Hela det allmänna pensionssystemet bör snarast utredas från grunden med sikte på bättre och tryggare pensioner och utredningen bör genomföras av en parlamentarisk kommitté.

Christina Tallberg
Ordförande
Pensionärernas riksorganisation

Monica Blomberg
Förbundsordförande
Riksförbundet PensionärsGemenskap

Berit Bölander
Förbundsordförande
Svenska KommunalPensionärernas
Förbund

Eva Eriksson
Förbundsordförande
SPF Seniorerna